

Sammendrag:

Samspillet mellom syklister og bilister

Hva er problemene, og kan de løses med informasjon?

TØI rapport 1230/2012

Forfattere: Torkel Bjørnskau, Michael W. J. Sørensen og Astrid H. Amundsen
Oslo 2012, 60 sider

De største samspillsproblemer mellom syklister og bilister er knyttet til at trafikantgruppene må dele areal, at syklister binder bilister, og at bilister passerer syklister i for liten avstand. Problemene skyldes at bilistene opplever syklister som unødvendige hindringer, og mener at syklister burde sykle på fortau eller på gang- og sykkelvei. En del samspillsproblemer skyldes også at regelverket er uklart og ukjent, og at trafikantene ofte ikke er klar over de problemene de skaper for hverandre. Bedre fysisk tilrettelegging med egne syklearealer, bedre vedlikehold, samt et mer konsistent og kjent regelverk er de viktigste tiltakene for å bedre samspillet. I tillegg kan informasjonstiltak bidra til å bedre samspillet på en rekke punkter.

Formål og tilnærming

Formålet med dette prosjektet har vært å undersøke om og eventuelt hva slags problemer det er i samspillet mellom bilister og syklister i trafikken, og om eventuelle samspillsproblemer kan løses ved hjelp av informasjonstiltak. Utredningen omfatter tre deler:

1. Hvilke samspillsproblemer finnes og hvilke er de største?
2. Hvorfor oppstår det slike problemer?
3. I hvilken grad kan problemene løses eller reduseres ved informasjonstiltak?

For å identifisere de største samspillsproblemer har vi foretatt fire gjennomganger:

1. Gjennomgang av ulykkesanalyser
2. Gjennomgang av studier av samspill
3. Gjennomgang av syklisterens synspunkter (sykkeldagbøker og sosiale medier)
4. Gjennomgang av bilisterens synspunkter (sosiale medier).

Ulykkesanalyse

De største trafikksikkerhetsproblemer for syklister er kollisjoner med bil i kryss. I de mest alvorlige ulykkene er ofte tunge kjøretøy involvert. Følgende forhold er typiske for mange sykkelulykker:

- Uoppmerksomme bilister og lav forventning om at det er syklister i trafikken
- Høy bilfart
- Syklister som sykler fort og aggressivt (unge menn)
- Nedsatt reaksjonsevne blant eldre syklister
- Manglende kjennskap til trafikkregler og usikkerhet om vikepliktsforhold
- Vanskelige siktforhold som følge av veiutforming
- Vanskelige siktforhold som følge av utforming av kjøretøy (blindsoner).

Studier av samspill

Vi har gått gjennom en rekke studier med fokus på utrygghetsfølelse, trafikkreglene samt samspill i kryss, på strekninger og i ”shared space”. De viktigste funnene er:

- En tredjedel av de syklende blir ofte irritert på bilister. Noe færre blir irritert på gående og andre syklende. 15 % mener at bilistene er hensynsfulle.
- Mange syklister føler seg utrygge i trafikken. Forhold som bidrar til utrygghet er tett trafikk, høy fart, tunge kjøretøy, uoppmerksomme og uhensynsfulle bilister samt integrasjon av biler og sykler på samme areal. Dette er alle forhold som har betydning for samspillet.
- Kunnskapen om vikepliktsregler og især ved kryssing mellom vei og gang- og sykkelvei eller fortau samt ved sykling i gangfelt, er dårlig både blant bilister og syklister. Dette fører til samspillsproblemer.
- Mange syklister sykler mot rødt, noe som irriterer og provoserer bilister.
- Mange syklister sykler uten lys i mørke, noe som gjør dem lite synlige og dermed uforutsigbare for bilister.
- Mange syklister har opplevd at biler kjører eller stanser i sykkelfeltet.
- Konflikter i kryss oppstår ofte fordi bilistenes oppmerksomhet er rettet mot annen biltrafikk. Flere tiltak som midtstilt sykkelfelt, tilbaketrukket stopplinje, sykkelboks og farget oppmerking kan bedre samspillet.
- Bilister misliker syklende i veibanen.
- Mange syklende føler seg utrygge i kollektivfelt. Busser (især ut/inn av holdeplass) og forbikjøringer er henholdsvis den kjøretøystype og situasjon som bidrar mest til utryggheten. Det er imidlertid få ulykker/konflikter i kollektivfeltet.
- Lovlig sykling mot enveisregulering ser ut til å forbedre både sikkerhet og trygghet for de syklende. Kryss, parkering i sykkelfelt og varelevering kan likevel vanskelige og potensielt farlige situasjoner der sykling mot enveiskjøring tillates.

Syklistenes synspunkter

De største samspillsproblemene i følge syklisterne er:

- At biler passerer for nærme, især når bilistene kjører forbi i høy fart. Syklistene opplever det som særlig truende når lastebiler eller busser kjører forbi.
- Vikepliktsituasjoner der kjøretøy ikke overholder vikeplikten. Dette gjelder i særlig grad i rundkjøringer, men også i kryss og private avkjørsler. Høyresvingende biler er særlig problematisk (grunnet blindsoner og uoppmerksomhet). Vikeplikt rundt gangfelt er også problematisk, idet ikke alle biler viker (det er syklende som ifølge trafikkreglene må vike). Generelt er det stort usikkerhet rundt vikepliktsreglene.
- Kjøretøyer som har stoppet og/eller parkert i sykkelfelt eller gang- og sykkelvei.

Mange syklister beskriver at de har vært utsatt for utålmodige, aggressive og hissig bilister som på ulike måter trakasserer syklister, vanligvis når de kjører forbi. Dette kan omfatte tuting, kjefting, ting som blir kastet etter syklister samt å bli presset helt eller delvis ut av veien. Syklister oppgir imidlertid også at samspeilet med motorkjøretøyer vanligvis er bra, og at de fleste bilistenes er hensynsfulle.

Flere syklister sier at de forstår at bilister kan bli irritert på syklende. Det gjelder syklister som sykler på rødt eller på feil side av veien, og det gjelder især hvis det er treningssyklister som sykler flere i bredden, eller andre syklister som sykler midt i veien, slik at bilene ikke kan kjøre forbi. Syklister påpeker imidlertid også at man som syklist ofte ikke har andre muligheter enn å sykle i veien.

Bilistenes synspunkter

Sett fra bilistenes synspunkt er de største samspeilsproblemene mellom bilister og syklister:

- Syklister som sykler midt i veien eller flere i bredden og dermed sperrer for bilistene. Dette er særlig problematisk hvis det er gang- og sykkelvei langs veien, og de syklende ikke lar bilene komme forbi.
- Syklister som ikke følger trafikkreglene.
- Lite forutsigbare syklister som skifter mellom å oppføre seg som kjørende og gående.

Bilistene er generelt mer misfornøyd med syklister enn syklister er misfornøyd med bilistene. Mange bilister beskriver også hvordan de på ulike måter trakasserer og sanksjonerer syklister. Det er her viktig å huske at gjennomgangen ikke omfatter et representativt utvalg av bilister, men typisk omfatter de bilister som er mest kritiske til syklister.

De største samspeilsproblemene

Gjennomgangen av samspeilsproblemene viser at det er fire forhold som særlig skaper problemer. Dette er:

- Bilister som passerer syklister for nærme og i for stor fart. Dette henger sammen med at syklister ofte opplever å hindre forbikjøring, og at bilister dermed kjører forbi når det ikke er forsvarlig.
- Vikepliktssituasjoner i ulike krysstyper og ved gangfelt som følge av mangelfull kjennskap til reglene, bevisste regelbrudd, uoppmerksomhet og blindsoner.
- Uberegnelige syklister som skifter mellom å oppføre seg som kjørende og gående.
- Biler som har stoppet og/eller parkert i sykkelfelt eller gang- og sykkelvei.

Disse punktene, eller noen av disse punktene, er forhold man bør fokusere på i en eventuell samspeilskampanje eller ved implementering av andre tiltak for å bedre samspeilet mellom bilister og syklister.

Hvorfor oppstår samspeilsproblemene?

Mangelfullt samspill og dårlig samhandling fører ofte til mye irritasjon og aggresjon i trafikken. Dette gjelder ikke minst mellom syklister og bilister. Hovedgrunnen til

dette er at vi som trafikanter er opptatt av å komme fram i et bestemt tempo, og at vi forsøker å unngå hindringer som fører til at vi må velge en lavere fart. For å unngå slike hindringer forsøker vi å signalisere til andre trafikanter for at de skal hindre oss minst mulig. Når slike signaler ikke når fram, og når hindringene oppleves som unødvendige, blir vi mer eller mindre automatisk sinte og aggressive. I forholdet mellom syklistene og bilister skjer dette ofte fordi bilistene føler at syklistene hindrer dem uten at det er nødvendig; de kunne jo syklet på gang- og sykkelveien, eller på fortauet, og de hadde i hvert fall ikke trengt å sykle flere i bredden.

Det er i tillegg flere faktorer både knyttet til trafikantene, til veisystemet og til regelverket som påvirker samspillet eller mangelen på samspill. Dette er især uhensiktsmessige og forvirrende trafikkregler, mangelfull og dårlig tilrettelegging for syklistene samt utilstrekkelig drift og vedlikehold både sommer og vinter.

Informasjon som løsning

Informasjonstiltak er særlig egnet når en står over for samspillsproblemer som oppstår fordi trafikanten ikke er klar over at deres atferd skaper problemer for andre. Mange av disse problemene er blant dem syklistene oftest nevner, som at bilister passerer dem med for liten avstand, for fort osv. Manglende tegngivning både fra bilistenes og syklistenes side gir også opphav til samspillsproblemer, som kanskje kan avhjelpes om trafikantene blir bedre informert om nytten av å gi tegn. Syklistene er dessuten ofte ikke klar over problemet de skaper ved å sykle på venstre side av fortau eller g/s-vei, særlig hvis de ikke selv også kjører bil. De er dessuten neppe klar over hvor lite bilistene ser dem i mørket dersom de sykler uten lys, og generelt hvor viktig det er at de opptrer på en forutsigbar måte i trafikken.

Samspillsproblemer som skyldes at trafikantene bevisst hindrer hverandre eller gjør det vanskelig for hverandre, er i utgangspunktet vanskelig å avhjelpe med informasjonstiltak. Mange syklistene peker på at de blir hindret av bilister som parkerer i sykkelfelt, men dette er neppe noe bilistene ikke er klar over, og kontroll og sanksjoner er trolig mer hensiktsmessig enn informasjon. De vanskene som mange bilister skaper for syklistene når de bevisst legger seg tett til fortauskanten ved høyresving, kan muligens avhjelpes med informasjon.

Det problemet som synes å skape mest irritasjon og aggresjon, og som får stadig mer aktualitet, er når treningssyklistene sykler i veibanen i grupper og hindrer bilene bak å passere. Det er liten grunn til å tro at syklistene ikke er klar over dette, men det er likevel mulig at informasjonstiltak knyttet til behovet for å sykle i veibanen for denne gruppen mv. kan bidra til å bøte på problemene.